Cernăuţi An. VI 1943

30 INSTITUTUL „CERNĂUŢI" 30

Redactor: TRAIAN CANTEMIR

Director: LECA MORARIU

Secretar: OCTAVIA LUPU-MORARIU

LECA MORARIU

BUCOVINA TURISTICĂ

Cernăuţi 1943

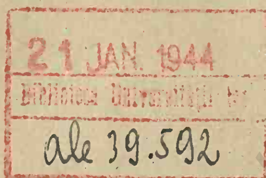
Tipografia „Glasul Bucovinei" Cernăuţi, Str. Iancu Flondor 33

Cernăuți An. VI 1943

30 INSTITUTUL „CERNĂUȚI" 30

Redactor: TRAIAN CANTEMIR | Director: LECA MORARIU | Secretar: OCTAVIA LUPU-MORARIU

LECA MORARIU

BUCOVINA TURISTICĂ

Cernăuți 1943

Tipografia „Glasul Bucovinei" Cernăuți. Str. Iancu Flondor 33

Bucovina turistică *)

Bucovina a avut norocul de a fi slăvită de doi mari turişti ai literaturii noastre — turişti în cea mai generoasă accepţiune a cuvântului. Unul dintr'înşii o vedea *veselă grădină* — fredonând:

Dulce Bucovină,
Veselă grădină
Cu pomi roditori,
Şi mândri feciori!

E aceasta nu numai poezie, nu numai expresia optimistă, viziunea plină de lumină trăită de *cântăreţul soarelui*, Alecsandri, ci-i însaşi realitatea dată. Fapt real şi fapt foarte plastic-sesisabil (mai ales prin alternanţa contrastului...) pentru drumeţul român care intră în *grădina* Bucovinei. Realitate ca fapt social şi ca fapt natural. Ca fapt social: o bine-înstărită, sănătoasă ţărănime moşneană, în gospodării raţional-întemeiate, împrejmuite cu bogate *cinii* şi *heiuri* (deci „atenanţe"), dintre cari răcoritor zvâcneşte umbrarul *pomătului* (livezii de pomi roditori), — aşadar nu numai sărăcia răchitei şi a sălcetului dinjurul bordeielor de pe aiurea... Ca fapt *natural*: Încă şi acum (după marea împroprietărire de ieri) 45% din pământul Bucovinei e pădure [1]). Marea monografie jubilară austriacă *Die Bukowina* [2]) (1899) arată că, la 1899, peste $^1/_2$ (= *5.325* km^2) din Bucovina (10.441 km^2 era pădure.

Ba Bucovina e fericita depozitară a unei unice păduri: faimosul *Codru secular dela Slătioara*, minune neatinsă de pângărirea ome-

---

*) Conferinţă rostită la Universitatea Radio—Bucureşti în 4 Sept. 1942.

1) Comunicat personal din partea d-lui inginer-silvic Anton Tcaciuc, Cernăuţi.

2) *Die Bukowina, Eine allgemeine Heimatkunde, verfaßt anläßlich des 50-jährigen glorreichen Regierungsjubiläums Seiner kaiserlichen und königlichen Apostolischen Majestät...*, Cernăuţi 1899.

nească, pentru care s'a dat nu puțină luptă. În fruntea izbânditorilor războitori stă profesorul dela Universitatea Cernăuțeană [3]) Mihai Gușuleac. Și-i un merit covârșitor al d-sale [4]) că — împotriva nesațului de exploatare — din cele 671.11 hectare [5]) ale complexului primordial care constituia codrul secular dela Slătioara (ocolul silvic Stulpicani), prin decizia Ministerului din 19 Martie 1941, cel puțin 274.24 ha au putut fi *din nou* declarate *monument natural* [6]).

Și bine să le memorăm spusele lui M. Gușuleac din 1932! Adecă: „...cu toată bogăția lor în păduri, Carpații estici nu pot vădi alt teritoriu care să echivaleze în importanță și valoare cu pădurea seculară dela Slătioara"... Și: „Până azi încă nu-ni s'a semnalat în Carpații de est nici un singur codru secular de mărimea și unitara fizionomie a Codrului Slătioara" [7]). La fel se pronunțase și alt crainic al Universității Cernăuțene, și el apărător al codrului dela Slătioara, — Dr. Anton Mühldorf [8]) zicând: „Și interesul acesta se cu-

---

[3]) Astăzi la Universitatea din București.

[4]) Cf. M. Gușuleac, *Ein Urwaldgebiet der Bukowina stirbt* în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung" An. 29 Nr. 8.101 din 13 Martie 1932 și acelaș, *Codrul secular din Slătioara* în „Calendar săptămânal 1937, apare sub egida Touring-Clubului României" vol. IV.

[5]) M. Gușuleac în cit. artic. *Codrul secular din Slătioara* pag. XIV: *671.11 ha*.

[6]) Din registrele Fondului religionar Cernăuți am reținut (în 22 Aug. 1942) următoarele informații: „Ministerul Agriculturii și Domeniilor, prin decizia Nr. 9.942 din 19 Martie 1941, publicată în Mon. Of. Nr. 72, p-tea I-a a declarat ca monumente ale naturii cele 274.24 ha din pădurea Slatioara ce au rămas neexploatate din 671 ha inițiale (ocolul silvic Stulpicani) și cele 290,62 ha din pădurea Valea Giumalău din ocolul silvic Pojorîta ca compensație pentru ceea ce s'a pierdut din pădurea Slatioara. O suprafață de 44·43 ha, golul alpin Teodorescu, vecin cu pădurea Slatioara, expropriat de Stat în perimetrul pădurii, a fost dată spre folosință comunei Slatioara..." — Și, firește, acest din urmă fatal adaos ar trebui imediat revocat!... Și nu pierdem ocazia de-a sublinia că cele 290·62 ha din Valea Giumalăului, „compensație" dragă-Doamne, nici nu se compară cu valoarea adevăratului *monument natural* dela Slătioara. (Cf. și M. Gușuleac în citatul articol din 1932: „Daraus ist ersichtlich, dass das neue Gebiet am Giumalău als gleichwertiges Tauschgebiet für den Slătioara-Urwald nicht in Frage kommen kann, zumal eine Eignung als Urwaldreservat infolge der Zerstückelung überhaupt zweifelhaft ist").

[7]) „...da die Ostkarpathen trotz ihres Waldreichtums kein Gebiet aufweisen, das an Bedeutung und Wert dem Slatioara-Urwalde gleichkommen würde" — și: „Bis jetzt ist noch kein einziger Urwald aus den Ostkarpathen von der Grösse und einheitlichen Physiognomie des Slatioara-Urwaldes bekannt geworden".

[8]) Dr. Anton Mühldorf, *Der Urwald von Slătioara: Ein Naturschutzgebiet in der Bukowina*, broșură fără dată [dar, după Traian I. Ștefureac, *Cercetări sinecologice și sociologice asupra bryophytelor din codrul secular Slătioara*

vine pădurii seculare dela Slătioara, ca singură adevărată pădure seculară a Carpaților, indiscutabil cu vârf și îndesat".

Și cu turistică voinicie fie-ne acum îngăduit a intra în această înfricoșată sihăstrie a naturii virgine, — căreia distinși exploratori din Universitatea Cernăuțeană (ca Dr. Anton Mühldorf, M. Gușuleac, Emilian Țopa, I. T. Tarnavschi, Traian I. Ștefureac) i-au închinat devotate pagini și care-și are binemeritata faimă și'n lumea științifică a străinătății [9]). Călăuză ni-i Dr. Anton Mühldorf, care la 1926 nota [10]) următoarele:

(Bucovina), București, 1941, 190, memoriul lui Mühldorf a apărut în Jahrb. d. Siebenbürg. Karpathenver. (1926)]: „Und dieses Interesse gebührt dem Urwalde von Slătioara als einzigem echten Karpathenurwald unstreitig in vollem Masse".

[9]) Cf. Gușuleac în cit. artic. din 1932: „Da der Urwald von Slatioara ein Naturdenkmal ersten Ranges ist, so ist an diesem wissenschaftlichen Inventar nicht nur die engere Heimat, sondern auch das Ausland, wo er gerade so bekannt ist, wie bei uns (siehe Borza, Protecția Naturii 1929 și 1931) interessiert".

[10]) Citatul memoriu *Der Urwald von Slătioara* — unde (pag. 10) cetim: „Kreuz und quer liegen überall frische sturm- und altersgebrochene hundert- und mehrjährige Fichten und Ahorne und versperren einem den Weg. Grünes Moos, durchwebt mit Sauerklee und hie und da verziert mit allerlei Farnkräutern, überzieht die morsch gewordenen alten Stämme, die unter dem Tritte des Wanderers in Stücke zerbröckeln und seinen Fuss tief einsinken lassen. Man kommt recht schwer durch dieses Gewirr von Baumleichen durch; oft befindet man sich längere Zeit überhaupt nicht auf der Erde, sondern watet in morschen Baumleichen umher wie in lockerer Tonerde. Die Zwischenräume benachbarter Bäume sind nicht selten mit leichtem Moos ausgefüllt — man tritt über einen Baumstamm ins Moos in der Meinung auf feste Erde zu stossen und versinkt bis an die Hüften in dieses, rasch greift man nach einem dürren Ast, der gleich einer sonngebleichten Rippe eines Mamutkadavers, hilfsbereit vor einem aus dem Moosteppich emporragt — doch er bricht ab, stösst sich in die lockere Baumleiche, sie zerbröckelt — man sucht Stütze am Baume über den man getreten, auch er zerfällt, und das ganze Gebrösel der umherliegenden Stämme schüttet sich in die Grube und fängt das Bein bis weit hinauf. Nur mühsam befreien wir uns. Wieder anderswo müssen wir uns der zu oberst liegenden frischgefallenen Stämme als Brücken bedienen, um mit ihrer Hilfe über die vielen andern wirr vom Sturm durcheinander geworfenen und mit Himbeersträuchern dicht verwachsenen alten Kadaver hinüber zu gelangen. Oder es gilt Engpässe zu passieren, welche aus Ästen gefallener Fichten und Ahorne gebildet werden. Nicht selten ist der Baum noch nicht gesunken; er hält sich in dem Riesengeäst seiner Nachbarn gefangen; wie eine Riesenbärenfalle sieht er aus, jederzeit bereit herabzugleiten, wenn ihn der Sturm von seinen Nachbarn abgeschüttelt hat, und alles klein zu schlagen, was sich unter ihm befindet; unwillkürlich überlegt man, ob man es wagen soll durchzupassieren, ein leichter Schlag von einem der hundert Äste genügt und nie mehr verlässt man den Urwald".

„Pretutindene, cruciş şi curmeziş, molizi şi paltini de câte-o sută de ani şi mai bine, doborîţi de furtună şi de bătrâneţă, îţi închid calea. Muşchiu verde, vârstat cu măcriş iepuresc şi'mpodobit ici-colo cu diverse soiuri de feregele, îmbracă bătrânele trunchiuri putrede cari pârâie în bucăţele sub pasul omului, îngropându-i adânc piciorul. Anevoie răzbaţi prin această încălecătură de cadavre ale copacilor. Adese, întregi răstimpuri nici nu te afli pe pământ adevărat, ci înoţi în leşuri de arbori putrezi ca într'un puhav pământ de turbă. Spaţiul dintre buştenii alăturaţi e bucşit de muşchiu. Păşeşti peste trunchiu, în nădejdea că dai de pământ şi odată te scufunzi până'n coapse. Repede-ţi întinzi braţul după un crac uscat, care, asemenea unei uriaşe coaste de mamut, înălbită de soare, te îmbie din covorul de bungeac, gata-gata să-ţi dea ajutor, — dar cracul trosneşte şi se'nfige în putredul trup al copacului dela pământ, care şi el se face fărâme. Cauţi să te 'nţepeneşti în copacul peste care treceai; şi dânsul se desface în pulbere. Şi tot măcinişul trunchiurilor lungite jur-împrejur s'a prăbuşit în groapa astfel iscată, apucându-ţi piciorul până pela şolduri. Te descurci cu mare greu. Pe alocuri te foloseşti de trunchiurile mai proaspete, mai de deasupra, traversând, ca pe nişte punţi, învârfo-marea de arbori, cumplit încălecaţi unul într'altul de bântuirea furtunilor şi încâlciţi în desimea smeurişurilor. Sau, iarăşi, te pomeneşti că trebue să te strecori prin câte-o strungă de craci de paltini şi molizi. Nu arare copacul încă nu s'a năruit; stă înţinat în uriaşele ramuri vecine. Pare o enormă capcană de urşi, gata să se prăbuşească, de îndată ce furtuna l-ar scutura din cârca vecinului său, — pentru a zdrobi în mii de fărâme tot ce-i supt dânsul. Fără să vreai stai la cumpene, ori de-i bine să cutezi a trece. O singură izbitură a unuia dintre sutele de braţe şi'n vecii vecilor nu mai ieşi din acest codru al codrilor".

Adevăratul turist nu va pregeta deci de a se înfiora de covârşitoarea taină a acestei cetăţui de străveche natură, unde întunecimea e cu adevărat înfiorătoare şi unde molidul şi bradul[11]) e de 300—400 de ani şi mai bine, venind nu numai din vremea zimbrului (bison

---

[11]) Repartizarea esenţelor de lemn în partea defalcată din Codrul Slătioarei (dar şi aceasta „tratată în grădină", ceea ce va să zică: lemnul sănătos aice nu se taie) e (după informaţiile oficiale luate de noi în 22/8 1942): 0·63 molid, 0·30 brad, 0·05 fag, 0·01 paltin, 0·01 goluri şi rarişti. — Cam aceeaşi proporţie va fi fiind şi'n actualul *monument natural* dela Slătioara, mă asigura d. inginer silvic Anton Tcaciuc.

bonassus) care a trăit la noi până pela 1750—1800, ci chiar şi din cea a bourului (bos urus), care s'a stâns la 1627[12]). Da! De coaja cutărui *hăşcoi* de brădan (cu diametrul de 1.50 m. şi de 35—40 m. înălţime[13]) azi), lângă care-ţi stă acum atât de pitic tovărăşelul de drumeţie, de coaja lui şi-a ogoit cândva rana un bour fugit aice de arcul aprigului vânător descălecat tocmai la Voroneţul lui Daniil Sihăstrul . . .

Şi astăzi, dacă ar fi vorba ca zimbrii, încă trăitori ca „monumente naturale" pe aiurea (în Silezia, Litvania şi pe apa Cubanului[14]), Caucazia), să fie reîmpământeniţi la noi, atunci tot codrul Slătioarei ar trebui să-i adăpostească.

Precum turistul poate lua aminte că rezervaţiuni naturale ca această Slătioară sunt uneori ultimul refugiu al cine-ştie-cărui soiu de plantă sau vietate animalică. Şi avertismentul specialistului (acelaş M. Guşuleac) e cu adevărat înfiorător când glăsueşte[15]): „Unele din ele (din aceste plante sau animale), localizate numai în regiunea noastră, odată cu dispariţia lor dela noi vor dispare de pe faţa pământului". Iar: „Importanţa şi urgenţa conservării obiectelor naturale rezultă chiar din faptul că omul, cu toată tehnica sa, nu e în stare să reconstruiască nici cea mai neînsemnată vieţuitoare!" Şi astfel d. p. *crambe tataria*, zisă *baldracanu tătăresc* „creşte în puţine locuri în Siberia apuseană, Rusia de sud, regiunea Dunăreană şi Bavaria de sud". Ei bine: „Ea se află în 2 exemplare şi pe D(ealul) Strâmbu lângă Bosanci" în Bucovina[16]).

Şi tot aici ahtiatul drumeţiei româneşti poate lua aminte că, în gloriosul *Codru al Cosminului* din Bucovina (ocolul silvic cu acelaş

---

12) Cf. Dr. Eugen Botezat, *Bourul şi zimbrul* 1913 (Anal. Acad. Rom.) 13 şi 19. — Caracteristică e tradiţia populară, după care Mihai-Vodă Racoviţă să-şi fi adus dela Rus-pe-Boul *Stâlpul lui Vodă* la Vama „trăgându-l la vale cu zimbri" (Iorgu G. Toma, *Monumentul „Stâlpul-lui-Vodă" din Vamă*, Cernăuţi 1923, 14.

13) În pădurea Slătioarei, partea tratată „în grădină", s'au constatat (la 1940) brazi şi molizi de 1.10 m. diametru şi 36 m. înălţime *medie* (adecă) 30—40 m. înălţime individuală), deci conifere de pe 400 ani (înălţimea brazilor excepţională fiind de 25—30 m.)—spun informaţiile oficiale adunate de noi în 22/8 1942. Iar în Codrul Slătioarei — rezervaţiune naturală, bradul şi molidul „e şi mai gros" (ing. silvic Anton Tcaciuc).

14) Eugen Botezat op. citat 9—10.

15) Dr. Mihail Guşuleac, *Fânatele seculare din Bucovina* 1921, 3.

16) Guşuleac, *Fânatele seculare* . . . 5. — Şi tot stăruinţei profesorului M. Guşuleac se datoreşte că fâneţele seculare (inclusive Dealu Strâmbului) din comuna Bosanci (jud. Suceava) au fost declarate *monumente naturale*.

nume), până la invazia Scorpiei-roşii din Iunie 1940, puteai înmărmuri în fața unor stejari de 400—500 ani vârstă. Martori cari veniau deadreptul din zilele aprigului Răzbunător dela 1497!... Monumente deci nu numai *naturale*, ci şi monumente *naționale*. Aceşti macrobioți se mai află răsfirați pe ici colo prin codrii şi prin luncile bucovinene — unul-doi chiar şi'n Codrul Cosminului ne asigură cineva [17]). E un act de cel mai generos turism de a-i ocroti. Mai ales în grădina de Bucovină, care, în concluzie, e nu numai *veselă*, ci şi *grandioasă* grădină.

Celalt minunat turist al scrisului românesc, a intrat şi mai adânc în ființa peisagiului bucovinean, gâlgăindu-şi trăirile în duioasa chemare:

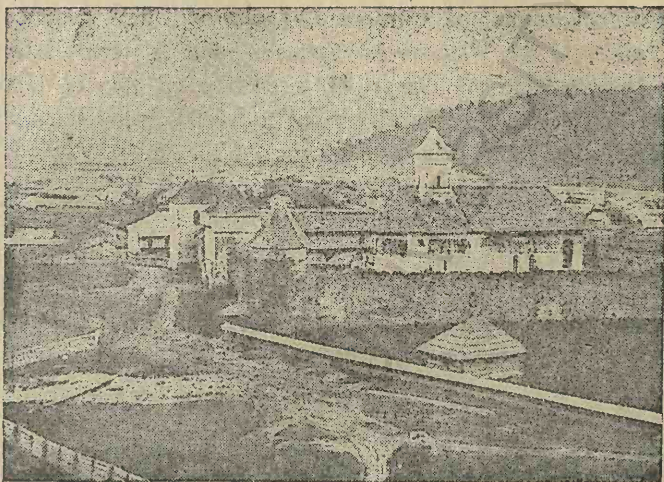
N'oi uita vreodată, dulce Bucovină,
Geniu-ți romantic, munții în lumină,
Văile în flori!
Râuri resăltânde printre stânce nante
Apele lucinde'n dalbe diamante
Peste câmpii'n zori...

Dânsul e mai analitic, mai comprehensiv decât Alecsandri văzând şi „munții în lumină" şi râurile „resăltânde, printre stânci înalte"—de pare-c'ar fi fost de față şi la larg-lărmuitoarea cascadă de 4 metri înățime dela Şipotele-Sucevei (de unde ne-a venit Ciprian Porumbescu) sau la cascada din *Valea-Ursului* în amintitul Codru al Slătioarei.

E, în general, aceasta o şi mai integrală viziune a Bucovinei pitoreşti,—genial intuită de hoinarul copilandru, care, după o mărturie a lui Mihai Sadoveanu [18]), trebuie să fi bătut şi la poarta Mănăstirii Vatra-Moldoviței, furişându-şi aici — copilăreşte — în paginile cutărui strămoşesc ceaslov, iscălitura *Eminescu*. În adevăr, sintetic, aspectul general al Bucovinei e, sub atâtea şi atâtea raporturi, romantic, vădind componentele cardinale a ceea ce ne-am deprins să calificăm drept romantic. Romantică desîngrădire *(Entgrenzung* i-ar zice teoria germană) în vastele mistice privelişti ale Muntelui; romantică pulverizare a mai prozaicei realități în luxurianta, înfloritoarea poezie a unei plastice rusticități, ferită de nivelatoarea civilizare prin fericitul nenoroc al unei culturi oficiale, până ieri străine şi nu prea asimilabile; şi romantică desmărginire în tainicele străfunduri ale trecutului strămo-

[17]) D-l insp. silvic Mihai Boldur (Cernăuți).
[18]) Cf. Buletinul „Mihai Eminescu" An. XII 1941, 34.

şesc, Bucovina fiind — precum se şi cuvenia să fie aceasta Ţară a scaunelor de Domnie [19]), acest „sobor de cloponiţe“, care ne păstrează Panteonul dinastiei moldoveneşti (dela Bogdan Descălecătorul până la Bogdan, fratele lui Alexandru cel Bun) şi care ne păstrează şi locul de domnească stăpânire a lui Ştefan cel Mare (Cetatea Sucevei) şi locul de veşnică priveghere a lui (Mănăstirea Putna) — ... Bucovina fiind prin excelenţă „Ţara clasică a trecutului românesc propriu-zis“ — a spus istoricul Dimitrie Onciul [20]).

Mănăstirea Vatra Moldoviţei

Turistica bucovineană are deci şi această calitate, de a-ţi ofer simultan variate, polihrome delicii.

Ţi se poate deci întâmpla, ceea ce nu odată se'ntâmplă adevăratului turist, că colinzi ţara în acea aromitoare nevigilenţă, în care, fără să urmăreşti nimic precis, te laşi pradă întregii simfonii de vagi sensaţii din afară (şi ţârăitului de greieri de pe cea costişă, şi chemărilor speriate de singurătate ale cucului, şi freamătului lin-curgător ca o apă al brădetului) — şi'n acest quasi-somnambulic automatism tresai deodată, năzărindu-ţi-se că vezi albele chipuri ale înviaţilor din morminturi, în cutare *Judeţ-de-apoi* (dela Voroneţ, dela

---

[19]) Leca Morariu, *Ţara Scaunelor de Domnie,* Bucureşti 1941 şi Cernăuţi 1941.

[20]) D. Onciul, *Din trecutul Bucovinei,* 1915, 32—33.

Mănăstirea=Humorului, dela Arbore): Înfăşuraţi în albul giulgiu al morţilor şi „cu mânuţele împreunate spre rugăciune“ [21]) (aşa cum se cade la înfricoşata Judecată...). Ci'n faţă nu vezi aievea decât palidele pale albe din ceaţa care fumegă, ca o altă rugăciune..., de pe cre= ştetele măgurilor proaspăt adăpate de ploile cerului.... Atât de împre= ună=crescut e'n turismul bucovinean trecutul şi prezentul!

Şi multe din cele mai pitoreşti drumuri le poţi face aici îmbi= nându=le aceste aspecte. Ba nici nu ştii când, vraja firii te duce până'n poarta, înmirezmată de tămâie, a celor din alte veleaturi.... Cum e d. p. drumul pe *Cărarea Dragomirnei*, dela bisericuţa lui Ştefan cel Mare din Pătrăuţi pe Suceava până la acea arhitectonică minune pe care măestrul Enescu [22]) a văzut=o ca „o naie făcută să plutească în seninul albastru al cerului“: svelta, feciorelnica Drago= mirnă a Mitropolitului Anastasie Crimca. Cum iarăşi e drumul prin lunca parfumată ascuţit în miroznă de salce de pe apa Moldovei, dela Gurahumorul Mănăstirii=Humorului, până la Voroneţul aceluiaş Ştefan cel Unic, şi Voroneţul atâtor tradiţii „Voroneţene“ (*Codicele Voroneţean, Psaltirea Voroneţeană* [23]), *Isopia Voroneţeană* [24])) şi Voroneţul=Vatican al Judeţului de apoi de factură bizantină. [25]) Sau cum, din aceeaşi fermecătoare vatră a Gurei=Humorului, e drumul înspre vajnica ctitorie a Logofătului Teodor Bubuiog, Mănăstirea= Humorului — şi de aice, peste plai, la mănăstirea=cetate dela Solca lui Ştefan Tomşa — şi apoi, cu şosea boierească şi drumuri de ţară totuşi bogat=răsplătitoare, la altă strălucită ctitorie, nedomnească în obârşie, dar prea=domnească în vrednicia ei: Biserica lui Luca Arbore dela Arbore [26]). Şi cum aceeaşi amplă simfonie de pitoresc al firii dar şi al altor elemente, în stil mai mare, o savurezi într'o excursie de două=trei zile, pornind dela Vatra=Moldoviţei, cea superb= incadrată [27]) cu uriaşe dar largi tălăzuiri de munte în fund şi ne=

---

[21]) Cf. Leca Morariu, *La Voroneţ* 1933, 23.

[22]) Leca Morariu, *Ţara Scaunelor de Domnie*, Cern. 7.

[23]) Cf. Psaltirea Voroneţeană la I. A. Candrea, *Psaltirea Şcheiană*, vol. I 1916 pag. XLIV.

[24]) Cf. Leca Morariu, *Un nou manuscris vechiu: Isopia Voroneţeană* 1922.

[25]) Cf. Leca Morariu, *La Voroneţ*, 16—17.

[26]) Nu: *Arbora*, cum îi zic (austriaceşte!) neiniţiaţii!

[27]) Ce nătângă şi caducă e uneori, în pictura noastră prezentarea unui asemene monument ca o „cu totul izolată spaimă de informă zidărie“ scoasă afară din singura ei simbioază artistică, smulsă afară din „toată ambianţa plaiurilor sale“ (Leca Morariu, *Ţara Scaunelor de Domnie*, Cern. 13).

sfărşite prelungiri de pajişti îı florite împrejur — sunt aici în adevăr, aşa cum i=a şi le=a fixat juvenıla lui Eminescu: „munţii în lumină, văile în flori“, — pornind aşadar dela Vatra=Moldoviţei, o iai în sus pe părăul Ciumârnei, unde la localnicii Huţani istoricul dela Univer=sitatea Cernăuţeană Johannes Kromayer semnala condiţii de viaţă homerice („homerische Zustände“), deci răstrăvechi de primitiv=poetice şi treci apoi cumpăna apelor pela nord de vestita *Poiană a Mărului* (1173 m.), băteliştе a vestitului şi mult=cântatului căpitan de haiduci şi erou popular bucovinean Ion Darie [28]) (strangulat de Austrieci, în Ian. 1808, în marginea sătuleţului său Marginea, jud. Rădăuţi). Selbatecul strigăt al *vulturului ţipător* (Aquila pomarina), zis ţărăneşte şi *cilıhoiul*, te zmunceşte din contemplarea uimitoarelor priveliştі. Şi vremece în naltul cerului, îl cercetezi cu ochii pe cum=plitul tău speriitor, odată te pomeneşti cu năvala unei întregi potăi de zăplăi (în faţa cărora însă, turistul autohton ştie că nu trebue să tragă focuri de alarmă din revolver, ci că n'are decât să se facă „mort în păpuşoi“, culcându=se cuminte la pământ. Hămăie ei cât hămăie, mai mârâie, ori o dau pe urlete a pustiu, până ce, la urma urmelor, refuză să mai presteze act de prezenţă gratuită şi se cam mai duc)... Pentruca... uşuratul turist să=şi mai facă odată ochişorii roată asupra gigantecelor talazuri de creste verzi, albastre, sinelii şi cele cu conture de vis..., şi să coboare apoi vultureşte la vale prin codrul răcoare=mirositor de atâta făget... Când, de vale, iată, pe verdea pajişte din văgăuna perdelelor de brădet de pe apa Suceviţei, răsare acel „chilim moldovenesc şi aproape basarabean, cu alesătură mai ales în verde“ [29]): Unicul giuvaer al Suceviţei Movileştene, Suceviţa cea atât de proaspătă în strălucirea ei, de pare=că, nu de trei veacuri şi jumătate, ci numai de ieri=alaltăieri ar fi fost zugrăvită! De aice — pentru poezia trecutului — drumeţia poate urma sau înspre sumbrul Volovăţ (iarăşi ctitorie a ahotnicului nostru Muşatin), sumbru şi împosomorît ai zice de de năruirea [30]) (în războiul de ieri) a vecinei sale surori: ctitoria aceluiaş Ştefan cel Mare dela Bădeuţi, azi jalnică

---

[28]) Cf. Leca Morariu în *Iraclie Porumbescu* 1938, 3—4, Nota 4.

[29]) Leca Morariu, *Ţara Scaunelor de Domnie*, Cernăuţi 7.

[30]) Cf. Leca Morariu, *Avem şi noi o Catedrală de Rheims...: Ctitoria lui Ştefan din Bădeuţii Bucovinei* în *Ce=a fost odată, din trecutul Bucovinei* Ed. I=a Cernăuţi 1922, Ed. a II=a Bucureşti 1926; apoi: idem, *Cum a fost distrusă biserica dela Bădeuţi* în eminentul ziar „Glasul Bucovinei“ An. V 1922 Nr. 1037 şi idem, *A fost odată: Biserica dela Bădeuţi...* în „Junimea literară“ An. XII 1923, 112—114; şi G. Balş, *Bisericile lui Ştefan cel Mare* 1926, 23.

grămadă de bolovani. Iar, şi pentru farmecul frumosului naturii purcezi acum înspre inima întregului turism moldovenesc de totdeuna: Mănăstirea Putna, lăcaş de veşnică domnie a lui Ştefan Voevod cel Mare şi Sfânt. La Putna, te mai face să tresai de vârtutea celorlalte veleaturi şi chilia altui [31]) *Daniil Sihastrul: Sihăstria*, toată dăltuită de mâna omului într'o singură stâncă.

Şi câte şi răscâte alte asemenea bucovinene drumuleţe, mai puţin ştiute, nu aşteaptă să te'nchine vremurilor de altădată! Înainte

Dispăruta biserică dela Bădeuţi

de ce-ai pornit-o la pomenita Vatră a Moldoviţei, pe apa Moldoviţei în sus, la Vama, poposeşti sub streşina Stâlpului lui Vodă Mihail Racoviţă [32]). În partea Sucevii, un întreg mănunchiu de raite: un drum trebue să te ducă la foarte bătrâneasca biserică-cetăţuie a Logofătului Gavril Totruşanu dela Părhăuţi şi la bisericuţa cu poftă (în parte potolită!...) de vechime a Vornicului Simeon Tăutu dela Comăneşti; alt drumuşor se cere închinat Răusenilor amintitori de cumplita ucidere a tatălui lui Ştefan cel Mare; a treia partie

[31]) Daniil „Sihastrul" cel istoric fiind înmormântat la Voroneţ — vezi-i epitaful în Dr. Eugen A. Kozak, *Die Inschriften aus der Bukowina* 1903 şi Leca Morariu, *La Voroneţ* 1933.

[32]) Pentru care cf., mai ales, citata: Iorgu I. Toma, *Monumentul „Stâlpul-Lui-Vodă" din Vamă, Monografie cu ilustraţiuni*, Cernăuţi 1923.

Suceveană te duce la străbunul Sânt-Ilie al aceluiaş nesăţios bisericaş Ştefan cel Mare, şi, în aceeaşi întinsoare, la mai mezina mănăstire a Ilişeştilor Marelui Medelnicer Ionaşcu Isăcescul, deauna cu pelerinajul la Stupca odihnei de veci a uneia dintre cele mai scurte şi dintre cele mai durabile vieţi de artist român: Ciprian Porumbescu. Alt ghem de drumuri, închinate şi trecutului, se cere depănat la Cernăuţi cu: Urcarea în tribuna amfiteatrului Cernăuţean, atotdominantul deal Ţeţina, străveche veghe de pază (cu ruinele unei cetăţui) asupra vastei Văi-a Prutului, care se îneacă'n zări basarabene; coborîre apoi în lunca şi pădurea Prutului dela Mănăstirea Horecei, ctitorie din cam 1760 a Arhimandritului Artemon [33]), cu iscusit-tăinuite tainiţe deasupra bolţilor bisericii pentru vremuri de cumpănă (specialitate arhitectonică unică); un iurăş mai măricel la mai rar de bătrâna (1452) şi foarte vajnic - zugrăvita biserică dela Lujeni, ctitorie a lui Teodor Vitold [34]) şi apoi, ceva înspre nordvest, la vatra preistorică a Şipeniţului; alt, mai abundent, desghin aici, la posomorenia de biserică Toporouţeană a Voevodului cu posomorît sfârşit Miron Vodă dela Bârnova şi la cam vecina *Mânjină* a Bucovinei: Cernauca Hurmuzăchenilor, nimbată cu numele pleiadei de Unionişti Alecsandri, M. Kogălniceanu, C. Negri, Alex. Ion Cuza, Gh. Sion, Gh. Bariţiu, Aron Pumnul şi toţi ceilalţi [35]); iar în marginile Cernăuţului trebue văzute şi cele trei vechi bisericuţe de lemn, bucovineană Moldovă ante-austriacă, în cari la (anumite, mai rare) zile de slujbă dumnezeiască poţi trăi clipe de strămoşească moldovenie, pierită în Cernăuţi: deci la Sf. Nicolai-vechiu şi 'n suburbiile Clocucica şi Caliceanca.

Dela Cernăuţi, o fugă se cuvine şi Schitişorului dela Crişceatecul lui Teodor Preda; aceasta şi de dragul Nistrului, care, sub raport geomorfologic, îţi oferă un peisagiu unic, iluzionându-ţi — poate — în pereţii malurilor sale verticale, uriaşul „canion" al fluviului american Colorado (Dr. C. Ambrojevici). Şi pentru a te scufunda şi mai adânc în veacurile preistorice, îţi poate fi aminte că tot cam pe Nistru se găsesc vajnice staţiuni preistorice — Prelipca şi Luca în unghiul nordvestic de pe Nistru şi Ocna (pe-un meandru părăsit al

---

33) Cf. Alex. Gh. Morariu, *Ctitoria dela Horecea* în „Făt-frumos" An. VII 1932, 182—185.

34) Cf. Dimitrie Dan, *Lujenii. Biserica, proprietarii moşiei, satul şi locuitorii lui,* Cernăuţi 1893.

35) Cf. schiţele lui Iraclie Porumbescu: *Amintiri despre Vasile Alecsandri, Un episod din 1848* şi *Cum a venit Pumnul în Bucovina.*

Nistrului) şi Onut, la despărţirea Nistrului de Bucovina, fiind nume gata înregistrate în analele arheologiei (mai ales ale neoliticului, ale tre=cerii dela piatră la bronz).

Centre capitale de turistică istorică sunt apoi, fireşte, voevo=dalele metropole bucovinene: 1) *Siretul*, de unde, mai ales în vreme de lung=aurie toamnă bucovineană, poate fi plină de farmec o descă=lecare la ctitoria mănăstire a lui Mihail Racoviţă dela Sânt=Onofrei

Schitişorul dela Crisceatec

şi senzaţionistă, descinderea, oarecum etnografică, în Roma confe=sională a Lipovenilor din întreaga Românie: *Fântâna=albă* a Episco=patului lipovenesc şi a celor două mănăstiri de călugări şi de măicuţe lipoveneşti de aici. Locul îţi oferă şi o larg=măreaţă privelişte peste întreg *Horaiţul* (şes, iarna, aprig bântuit de vifornită: un pui de Siberie bucovineană) ca şi peste singurul „Bărăgan" bucovinean, care e şesul (prielnic prăsliei de cai) al Rădăuţului. — 2) Rădăuţul, cu biserica „mai mult decât numai biserică" [36]), „cea mai veche fun=daţiune domnească" nu numai din Bucovina, dar şi „din toată Mol=dova" [37]), ctitorie a lui însuşi Bogdan I Descălecătorul († 1365), care

---

[36]) Leca Morariu, *Ţara Scaunelor de Domnie*, Cernăuţi 10.

[37]) Dimitrie Onciul, *Din trecutul Bucovinei* 1915, 19.

aici își are și gropnița. Deci — iarăși — : Panteonul dinastiei băștinașe până la Alexandru cel Bun. Și altă voevodală fundație în Rădăuții noștri: Muzeul[38]) soților Eugenia și Samuil Ioneț, superbă floare a generoasei Culturalități bucovinene. — 3) Suceava, adevărată metropolă a trecutului moldovean de pretutindeni. Suceava cu cele „nu mai puțin de 16 mari monumente istorice“ [39]), încununată cu Cetatea cetăților și moldovene și românești, cea mai glorioasă cetate românească, — astăzi: „ruinele cele mai sfinte nouă, pe toată întinderea pământului românesc“ [40]). Iar în celalt colț de Suceavă, arhidominantul, suveranul punct de contemplare a Țării dela mănăstirea-cetate Zamca cu superbă priveliște peste întreg cuprinsul de până 'n fundul Carpaților — apogeu și apoteoză de bun-rămas Bucovinei.

Dar pitorescul naturii te robește în Bucovina și el singur, fără de concursul altor considerente. Bucurie specifică (dar nu oriunde realizabilă) e întâi plutăritul. Pe Ceremuș, o bună (și foarte vioaie bucată de drum, dela gura Ialomicioarei până unde Ceremușul se îneacă în Prut (vreo 90 de km. chiar) — și apoi, drum leneș și fastuos, pe Prut la vale, pân pe sub poalele Dominicului și minunăției de Palat Mitropolitan dela Cernăuți, și dincolo, până la Nouă-Sulița. Pe Bistrița apoi, căreia îi poți zice și *aurie*, fiind cel mai pitoresc râu și-al Bucovinei și-al întregii Moldove și fiind cel mai plutăricios dintre toate apele României (deci decât Oltul, Ialomița, Jiul și Dâmbovița) — a zis N. Gane[41]). Pe Bistrița, începând chiar de pela *Gârla-Babei* (Cârlibaba), unde dânsa intră în Bucovina și apoi, mai ales dela Gura-Negri înainte, unde începe legiuitul plutărit ritual pentru toți iubitorii de Bistriță. De altfel, chiar și afluentul Bistriței, râulețul Dorna se 'ncumetă a lua 'n spinare întregi *table* de plute. Nu uităm însă că pentru atotstăpânitul Bistriței, decanul *României pitorești*, Vlahuță[42]) însemna: „Călătorii străini o pun cu drept cuvânt printre cele mai frumoase ape din lume“. Și iată-ne 'n plină Bistriță, pe plută, cu mărturia cuivă[43]): „O scurtă, mai zdravănă clă-

[38]) Pentru care cf. Leca Morariu, *Muzeul Bucovinei* în rev. „Făt-Frumos“ An. IX 1934, 33—34. — Pentru alte muzee bucovinene cf. Const. I Popescu, *Alt monument al Culturalității bucovinene* în „Făt Frumos“ XVII 1942, 175.

[39]) Leca Morariu, *Un cântăreț al Sucevii: T. Robeanu*, 1926, 4.

[40]) D. Onciul, ibidem 16.

[41]) Cf. Leca Morarlu, *Bucovineanul N. Gane* 1938, 13.

[42]) Cf. Leca Morariu, *La Munte* 1941, 14.

[43]) L. M., *La Munte*, 1941, 29—31.

tinătură a plutei şi vântul începe a ne cânta în fire subţiri pela urechi. Spinări de munţi prind s'alerge 'n jurul nostru. Urarea de drum-bun a celor de pe mal se 'năbuşe 'n fâşâitul apei... Pluta noastră... a pornit-o voinic la vale. Dar graba ni se-alină curând. Ai zice că Bistriţa şi-a mai adus aminte de te-miri-cine rămas în urmă... Şi 'ncepe acum vraja acestui străbun turism, când tu te'nfigi locului, iar Elveţia îţi defilează în faţă, tot cu alte costişe, tot cu alte perdele de brazi, cu alte cetăţui de stânci şi alte pervaze de ceriuri... Elveţie zic? Ba! Moldova! În largi praguri şi prispe de pământ, răsărind oacheşele căsuţe de munte şi, unde şi unde, albele vedenii ale portului românesc. La arătoasa bisericuţă dela Gheorghiţeni se mai întâmplă apoi să se 'ngâne cu singurătatea şi-o limbă de clopot care jeleşte 'ntr'o dungă... Ca nişte tălăngi ale pustniciilor răsună numele locurilor, rostite de cârmaciu: *Ortoaia*, *Gheorghiţeni*, *Palmeşu*"...

Drumul Bistriţei e oarecum obligatoriu şi pentrucă aice e marea îngrămădire a fel de fel de frumuseţi din partea locului. Pornind boiereşte, deci nu pe catalige de turist, cu caràţa, ca 'n stampa meritosului pictor Franz Xaver Knapp, *Valea-Putnei*, ori călare, ca Turcălăul [44]) aceluiaş Knapp, din stampa *Vatra-Dornei (baie)*, pornind din faţa sugestivei împerechieri de munţi *Adam şi Eva* din faţa Pojorîtei, te 'mbraci curând în înviorătorul freamăt al gureşelor ape, puternic-răsunătoare între păreţii din romantica *Vale a Putnei*, şi urci minunea de *cârjoaie* (serpentine) ale Mestecănişului, pe lângă care duduie tunelul de 1622 metri [45]) al căii fierate. Aici, unde şerpuirea drumului anume te suceşte în toate părţile, pentruca bine să-ţi însemni priveliştele, aici a fost dărâmat, mai anii trecuţi, un cogemite Moş-Martin (urs). Cobori într'o întreagă vatră de slăvite staţiuni balneare: Iacobenii (unde nu se poate să nu te scufunzi şi 'n ocnele minelor), faimoasa Vatră a Dornei cu vioaie (deşi cam deochiată şi perciunată) forfotă vilegiaturistă, şi Dorna-Candrenilor, dominată de foarte plasticul, izolatul Ouşor (1642 m.), un fel de Ceahlău prin această atotstăpânitoare izolare a sa, — totuşi întrecut, în spate, de Suhardul cel de 1709 metri. Iar Bistriţa, cu care orce turist ţine să iasă din acest mult-râvnit circuit, se prăvale pela poalele celui mai înalt creştet bucovinean, mătăhălosul Giumalău (1859 m.) pe lângă care se alătură ca înălţime şi Rarăul (1653 m.) şi pe care, ca aspect

---

[44]) Cf. L. M., *Bucovineanul N. Gane* 9 şi idem, *Turcii dela Dorna* în „Făt-frumos" An. XII 1937, 112—113.

[45]) Cf. Dr. Anton Norst în „Führer in der Bukowina", Sommer 1904, pag. 6.

alpin, îl întrec dolomitecele (deci spăimoasele) Pietrele Doamnei (1647 m.) — dom cu vastă, lunguiață cupolă şi două uriaşe turnuri — pentru mari depărtări, cel mai pregnant semnalment al Muntelui bucovinean, Pietrele Doamnei, fală şi piatră de 'ncercare a turismului bucovinean, pretându-se la înalte performanțe turistice. Puțini sunt cei ce l-au cucerit, l-au încălecat pe cel mai țanțoş dintre cele două turnuri şi destui aceia cari în dorul *steluțelor* (zise, afectat, *Floarea Reginei*) s'au prăbuşit în abisuri de veci. Iar nuvelistica lui Nicu Gane nu e numai nuvelistică atunci când (în *Comoara de pe Rarău*) înregistrează: „Dela un loc Costin nu mai putu face nici un pas înainte. Cărarea era ruptă în două. O râpă înfricoşată sta deschisă dinaintea sa... Atunci el se crezu pierdut. Având în față şi 'n stânga râpa, în dreapta zidul,... el se încleştă cu amândouă mânile de-o rădăcină de brad...". Şi deci...: „călăuzul scoase din traistă o funie lungă, legă pe Costin deacurmezişul trupului şi luând celalt capăt în mână îşi făcu semnul crucii şi apucă deadreptul pe păretele muntelui... Costin văzându-se..... ridicat în sus în mijlocul unei furtuni care urla a moarte în urechile lui şi sprijinit numai în funie, deasupra unei adâncimi de câteva mii de picioare, pe marginea căreia se legăna.... ca limba unui ornic, simți tot sângele amorțindu-i în vine şi un văl negru i se puse pe ochi...".

Da! Priveliştea aice e vulturească. Şi de fapt, în cercuri largi, adevăratul vultur-împărat, vulturul-vulturilor, *pajura* cum îi zice munteanul (Aquila melanaetus), roteşte aici ca la dânsa acasă, blagoslovind cu rare bătăi de aripi albastra țipenie de sus şi vasta verzuie învălurare de jos...

Tot Bistrița te poate apoi coborî in patria undițarilor vânători de păstrăvi, care-i selbateca, vijelioasa *Vale a Colbului*, în cristalinele şi pururi-mărgeluitele unde ale căreia (ca şi'n vecinele gureşe scurgeri ce vin din acelaş trup al Giumălăului: aşadar păraiaşele *Rusca* şi *Argestrul* Bistriței şi *Putna* Moldovei) fulgeră pumnalele de oțel pătate cu sânge ale agerilor păstrăvani.

Dar Muntele Bucovinei e matcă turistică nu numai în această mai mult căutată şi parecum mai practicabilă parte a sa. Ba iubitorul de sihăstrie adese o apucă şi pe alte poteci. Cine deci vrea să se desfacă de acest pământ, cine vrea să se-afunde în glasurile veşnicilor, acela mai trece şi prin Țara Huțanilor celor cu tainică obârşie, cu tainică dăinuire, azi, şi cu tainică stângere a lor, mâine. Prin hăuri, haihui că nici singur nici nu te mai recunoşti, pornind-o, în

general, cam de pela Lăpuşna Berhometului, care odinioară răsuna de taraful vestitului între vestiţi Kir Grigori Vindireu dela Suceava [46]), şi care-l încântau şi pe tânărul drumeţ (de 23 ani) Vasile Alecsandri [47]), — luând-o apoi înspre Şipotul naşterii lui Ciprian Porumbescu (cu minunata sa catedrală de lemn!) şi încălecând spinarea Lucinei (culminândă în 590 metri), Lucina cea cu mare alai de piscuri în jur, fiecare în sine, alt cuib de aspră sălbătăcie şi de blajină vegetare etnografică, — împărăţie a nefiinţei parecă, zvâcnind doar în cele ţuguiri care-şi zic: Tomatecul (1567 m.), Obcina-bătrână (1487 m), Ţapul (1663 m.), Ştirbul (1497 m.), Tătarca (1552 m.), Tâmpa (1246 m.) şi Botuşul (1477 m.). Aici, în această lume a lui Dumnezeu, ca şi'n cea a masivului Suhard şi'n masivul Giumalău-Rarău, sau la Piatra-Dornei (1651 m.) şi Muntele Lucaci (1771 m.) de pe la obârşia Negrişoarei, e împărăţia celor mai statornici prieteni ai Muntelui (cu cari nu e mare lucru să te întâlneşti): mândru-încrezutul cerb şi bombănitorul, ahtiat de smeuriş, badea Martin. Mai ascuns, dar totuşi mult-prezent e, nu prea îmbietorul la râs, ba chiar spăimosul *râs*, — încât d. p. consoarta de pustietate a brigadirului silvic dela Deia „Cârlibabei" dispunea mai anii trecuţi chiar de două-trei oacheş-împuiate blănuri de râs. Ba 'n vara anului 1934 râsul îl vedeai captiv la bereznicul din Valea-Putnei Iţcănene. Şi mai arare se arată stropşita pisică selbatecă. De-un dor, de-o părere c'am trăi, ca'n cutare colindă bucovineană [48]), în vremea arcului şi a săgeţii, când şi când se mai rătăceşte (poate venind din Munţii Rodnei) şi câte-o capră neagră în aceste locuri cu târzie viaţă de altădată...

* *
*

Cu atâta pitoresc turistic al ei, Bucovina era gratificată în 1904 ca „eines der schönsten Kronländer der österr.-ung. Monarchie"

---

[46]) Cf. Leca Morariu, *Ce-a fost odată...*, capit.: *Cei din urmă lăutari ai Bucovinei.*

[47]) Leca Morariu, *Ce-a fost odată...* Ed. I 99, Ed. II 81.

[48]) Auzită în copilărie, la Pătrăuţi pe Suceava:

— N'avem chip şi n'avem modru
Hai la munte şi la codru,
Să vânăm un cerbuşoru
Şi-un chilău de căprioru! —
La Munte cum ajungea
Hiara li se arăta
Şi din gură glas dădea:
— Nu mă săgeta pe mine,
Că şi eu îs om ca tine... —

(= una din cele mai frumoase provincii ale monarhiei austro-ungare). Dar asemenea titlu Bucovina şi-l poate reclama chiar şi'n cadrele bogat-pitoreşti ale pământului românesc de oricând, calităţile ei turistice unice, fiind faptul, că marele său Muzeu al trecutului e aşezat în cuprinsul unei atât de adecvat-virgine poezii a firii.

În Bucovina deci ţi se poate întâmpla că sub covârşirea atâtor trăiri arborosene poposeşti în voevodalul amvon de contemplare a Ţării care e dominantul punct de sub Zamca Sucevii. Ochiul îţi aleargă aice fără de hotar, până 'n nemărginitul fund tivit cu vioriile unduiri ale Carpaţilor. Şi pela un însângerat asfinţit de soare, profunda impresie care-o încerci, poate fi atunci aceea care, în 1924 (la capătul primului congres de bizantologi) l-a făcut pe H. Grégoire să semneze şire documentare [49]) ca acestea: „... Şi acest congres de arheologie se simţi năpădit de o melancolie lamartiniană, care era poate, cine ştie?, — *dorul* românesc, dorul nezis, totodată durere şi dorinţă, iubire şi părere de rău". Adecă: *Dorul* românesc, atât de specificul nostru *dor*, refractat prin analiza spectrală a unui Francez şi răsfirat în câteva componente ale sale: *durere* şi *dorinţă, iubire* şi *părere de rău*... Atât de mult, Bucovina, — cu vraja firii şi a trecutului ei — poate fi tâlcuire a sufletului românesc... — carte vie a acestui Neam!...

Mănăstirea Dragomirna

49) Leca Morariu, „*Dorul*" *şi sufletescul românesc* în „Făt-frumos" An. XI 1936, 292—293.

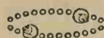
Membrii Institutului „Cernăuţi"

Directoriul:

Director: Dr. Leca Morariu; Redactor: Dr. Traian Cantemir; Secretar: Octavia Leca Lupu-Morariu.

Onorifici:

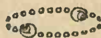
Dr. Matteo Bartoli (Torino); Emanoil Bucuţa (Bucureşti); Dr. Romul Cândea (Sibiu); Tiberiu Crudu (Botoşani); Dr. Ernst Gamillscheg (Bucureşti); Dr. Vasile Gheorghiu; Dr. Artur Gorovei (Fălticeni); Dr. Max Hacman; Dr. Alexandru Ieşan; Dr. Claudiu Isopescu (Roma); Gh. T. Kirileanu (Piatra-Neamţ); Al. Lascarov-Moldovanu (Bucureşti); Dr. Vasile Loichiţa; Dr. Simion Mehedinţi (Bucureşti); Dr. Victor Morariu; Aurel A. Mureşianu (Braşov); Dr. Ion I. Nistor (Bucureşti); Dr. Ioan Petrovici (Bucureşti); Dr. Alexie Procopovici (Sibiu); Dr. Radu Sbiera; Dr. Heinrich von Schullern (Innsbruck); Mitrop. Tit Simedrea; Dr. Carlo Tagliavini (Bologna); Dr. Vasile Tarnavschi; Ilie E. Torouţiu (Bucureşti); Alexandru Vasiliu (Tătăruşi-Baia).

Din ultimele publicaţii ale lui
LECA MORARIU:

57. Multe şi mărunte I, Cernăuţi 1940.
58. Eminescu, Cernăuţi 1940.
59. Creangă, Cernăuţi 1940.
60. Graiul viu — corectiv stilistic, Focşani 1940.
61. Drumuri cirebire I, Partea 1-a, Bucureşti 1940.
62. Ţara Scaunelor de Domnie, Bucureşti 1941. — Ediţia a II-a (cu 14 ilustraţii), Cernăuţi 1941.
63. „Astra" Bucovinei, Cernăuţi 1941.
64. La munte, Iaşi 1941.
65. Veronica Micle, Cernăuţi 1942.
66. Miron Costin, Cernăuţi 1942.
67. Eminescu, Note pentru o monografie, Cernăuţi 1943.
68. Epaminonda Bucevschi în corespondenţa lui C. Porumbescu, Cernăuţi 1943.

Inregistrată la Tribunalul Cernăuţi cu Nr. 4/942 din 9 Iunie 1942.

PREŢUL 60 LEI